

В. Н. Жук, Г. Д. Сердюк

Козельщинський район

КОЗЕЛЬЩИНСЬКИЙ РАЙОН (1923–33 – Бригадирівський) – район, що знаходиться у південній частині Полтавської області. Межує з Решетилів., Кобеляц., Кременчуц. і Глобин. р-нами Полтав. обл. Утвор. 1923 з Бреусів., Бригадирів. і Хорішків. волостей Кобеляц. пов. Від 1932 – у складі Харків., від 1938 – Полтав. обл. Жит. р-ну потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від вересня 1941 – до вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Нацисти вбили 225 жит. р-ну, 2311 вивезли на примус. роботи до Німеччини. 1939 у К. р. мешкало 48 тис. осіб. 1962 розформовано, а його тер. приєднано до складу Кременчуц. і частково Кобеляц. р-нів; 1966 відновлено. Пл. 0,9 тис. км². Насел. 24 849 осіб (2001, складає 86,0 % до 1989), переважно українці. У складі р-ну – смт [Козельщина](#) і *Нова Галещина* та 78 сільс. насел. пунктів. Лежить на Придніпров. низовині. Поверхня – лесова низовинна рівнина, ускладнена прохід. давніми долинами, балками (в пд.-сх. частині). Корисні копалини: залізна руда, глина, пісок. Працюють заводи буд. матеріалів і керамзит. гравію. Галещин. залізорудне родовище є продовженням Кременчуц. магніт. аномалії. У пн.-зх. частині р-ну протікає р. *Псел* (притока [Дніпра](#)) з притокою Говтва. Ґрунти переважно чорноземні типові малогумусні, є лучно-чорноземні солончакуваті. Пл. лісів 2 тис. га (дуб, ясен, берест, клен, сосна, осика). Об'єкти природно-заповід. фонду: Буртів. (ботан.), Князів. і Попенків. (обидва – гідрол.) заказники місц. значення. Тер. р-ну проходять залізниця Полтава–Кременчук і автострада Полтава–Кіровоград. У смт Нова Галещина – АТ «Галещина машзавод» і *Новогалещинська біологічна фабрика*. Спеціалізація с. господарства – рослинництво зерново-буряківн. напрям. Пл. орних земель 62,6 тис. га, сінокосів – 7 тис. га, пасовищ – 8,5 тис. га. Осн. виробниками с.-г. продукції є 10 приват. підприємств і 119 фермер. госп-в. Гол. культури: озима пшениця, кукурудза, ячмінь, цукр. буряки, соняшник. У К. р. – 21 заг.-осв. школа, навч.-вихов. комплекс, Будинок дит. і юнац. творчості, міжшкіл. навч.-вироб. комбінат, муз. школа, оздоров. комплекс «Старт»; 20 б-к, 19 клуб. закладів, [Горького О. М. Мануйлівський літературно-меморіальний музей](#), 2 громад. музеї; центр. рай., дільнична та міська лікарні, 6 лікар. амбулаторій, 30 фельдшер.-акушер. пунктів. Виходить г. [«Козельщинські вісті»](#). Серед реліг. громад – УПЦ МП, УПЦ КП, євангелістів християн-баптистів, християн віри євангельської, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня. Виявлено залишки понад 60-ти курганів, пам'ятки доби неоліту, бронзи, сармат. часу. Під охороною держави – 75 пам'яток історії та культури. Серед видат.

уродженців – математик, фахівець у галузі механіки, академік С.-Петербур. АН М. Остроградський (1801–62; с. Пашенівка), лікар-психіатр, академік АН УРСР *В. Протопопов* (с. Юрки), історик, академік АН УРСР *А. Скаба* (с. Хорішки), економіст, академік НАНУ *Олексій Онищенко* (с. Нова Україна), фахівець у галузі тваринництва, чл.-кор. Укр. академії с.-г. наук *О. Яценко* (с. Говтва), фахівець у галузі будівництва *Олександр Онищенко* (с. Чапаєвка), економіст *С. Куліш* (с. Ганнівка), лікар-хірург *С. Луценко* (с. Юрки), промисловець, фахівець у галузі машинобудування *Г. Гриценко* (с. Солониця), історик КПРС *О. Бородін* (с. Піски); письменники *А. Головка* (с. Юрки), *Олесь Воля* (с. Винники), *О. Вусик* (с. Говтва), поет *Ю. Сліпко* (с. Винники); художники *М. Бокий* (с. Пашенівка) та *І. Дряпаченко* (с. Василівка), майстер різьблення на дереві *В. Нагнибіда* (с. Солониця); Герої Рад. Союзу *І. Миленький* (с. Юрки) та *С. Нагнибіда* (с. Солониця), повні кавалери ордена Слави *Д. Вітер* (с. В'язівка) та *М. Кравченко* (с. Юрки). У с. Мануйлівка двічі (1897 і 1900) бував рос. письменник *Максим Горький*, разом з дружиною та синами мешкав письменник, перекладач *Григір Тютюнник*; с. Говтва відвідував поет, есеїст, музикант *П. Тичина*, села Мануйлівка та Говтва – письменник-сатирик *Остап Вишня*; у Хорішків. і Бреусів. школах навч. письменник, академік НАНУ *Олесь Гончар*, у Хорішків. школі – письменник, літературознавець – *Дмитро Косарик*; у с. Висока Вакулівка минули дит. роки письменника *Олеся Юренка*.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Козельщинський район / В. Н. Жук, Г. Д. Сердюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-8150>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).